

חוט של חסד

הגליון לכל בית יהודי | בנשיאות הרב"צ שלום ארוש שליט"א | פרשת נח | ד' השון ה'תשע"ו (17/10/15) | גליון 440

צא מן התיבה ח"א

בעולם יותר, לכן התפלל אברהם אבינו גם על אנשי סדום, בוודאי אברהם לא רצה שהרשע ימשך, אלא רצה להשפיע עליהם ולקרבתם לשכל ולדעת, וידע שבכוח הקירוב ניתן להגיע לגילוי כבוד ה' יותר מאשר על ידי שה' יתן להם את סדום, ולכן זה רצון ה' האמתי.

ואומר זהה הקדוש שנח טעה, כי זהה אומר שאם משה רבנו היה בדור המבול לא היה יורד מבול, ולכאורה, למה לא? הרי באמת העולם לא היה יכול להמשיך ולהתקיים כפי המצב שהיה אז, אלא שמה רבנו השיג בשלמות שרצון ה' יתברך הוא שיתגלה כבוד מלכותו מתוך הרשעים ומתוך כל הפגמים, ולמשה רבנו היה את הכוח להחזיר את כולם בתשובה וללמד אותם את דרך ה', לכן היה עומד בתפילה ומבקש מה' יתברך שיתגלה כבוד מלכותו בדרך של הפצת הדעת ולא בדרך של עונשים וצרות. וזו הטעות של נח, שלא הבין שהמבול היה בליט ברירה, אבל רצון ה' האמתי היה שהרשעים יחזרו בתשובה, וה' רמז זאת לנח בכך שאמר לו לבנות תיבה מאה ועשרים שנה, כדי שיבין שהמטרה העיקרית היא להשפיע על הדור ולא להסתגר בתוך תיבה, אבל נח לא הבין זאת ולא ידע להשפיע על הדור, כי לא הבין את אמיתת רצונו של ה' יתברך, ולכן נקרא לאחר המבול "רעיא שטיא" רועה ומנהיג שוטה, שלא זכה להבין את כוונת ה' יתברך, ולכן המבול נקרא על שמו כמו שכתוב בנביא "מי נח", ובגלל טעות זו לא היה יכול לצאת ממנו עם ישראל, שהוא עם ה' המפרסם את כבוד ה' בעולם.

לכן גם עכשיו הנחת רוח האמתי של ה' יתברך הוא שלא תהינה מלחמות ולא תהינה מגיפות ולא תהינה צרות, לא פחדים ולא מחלות ולא ארגוני טרור, שלא יכירו את ה' מתוך יראה ומתוך חימה שפוכה, אלא יקבלו עול מלכותו באהבה וברצון, שכל אחד יסוק בהפצה ויראה להאחיב שם שמים, שכל אחד יבין שזה רצון ה' וייתן את לבו להרבות כבוד שמים. צריך שכל אחד ואחת מעם ישראל יהיה אכפת לו, שיקום וילך ויסתובב, וגם אם אתה לא יודע לדבר יש היום דיסקים וספרים ואתה צריך רק להפיץ. היום יותר קל מאי פעם.

קודם כול תדע: רצון ה' הוא שתעסוק בהפצה! זה הנחת רוח האמתי של ה' כל קירוב הגאולה הגדול ביותר, כי כל הגאולה זה רק תמוך בהאמת, וזה מה שהכי מגן על העולם מכל הצרות והפגעים.

רש"י, שאומר שאברהם היה מתחזק מעצמו, וכי אברהם לא היה צריך את עזרתו של בורא עולם חלילה? מה הכוונה שהוא היה 'מתחזק מאליו'? אלא לומדים מכאן יסוד חשוב ביותר בקירוב. שמי שכל עניינו הוא רק להסתגר ולהישמר, נמצא בפחד וסכנה מתמדת ותמיד יכול ליפול, אבל מי שכל הזמן נמצא במגמה של השפעה ונתינה אין לו מה לחשוש מכלום, הוא מקבל כוחות נפלאים ושמירה נפלאה משמים, והוא מוגן מההשפעות הרעות הרבה יותר מזה, שנמצא סגור ומסוגר ובורח מהעולם. כי מי שנותן ומשפיע לאחרים מקבל כוחות נפלאים מעל ומעבר לכוחותיו.

אם נעמיק יותר בעניין זה נבין את השורש העמוק של הכול. כל צדיק וצדיק זכה למדרגתו כפי מה שזכה להבין מהו רצון ה' ולעשות את רצון ה'. נח הבין מהו רצון ה' ממנו, ולכן טרח לשמור על עצמו תמיד מכל השפעה רעה, אבל אברהם אבינו הבין מהו רצון ה' מכל הבריאה כולה, הוא הבין שה' רוצה שתתגלה מלכותו ויתפרסם שמו בכל העולם כולו, שיהיה גילוי כבוד מלכותו בשלמות בעולם. לכן חשב בליבו וכי מה זה יעזור שאהיה צדיק תמים בשלמות, כאשר כל בני העולם שרויים בחושך נורא, וכי זה נחת הרוח של ה' יתברך? לכן הבין שרצון ה' ממנו הוא לעמול יומם ולילה, לא לנוח ולא לשקוט עד אשר יעשה כל שביכולתו לפרסם את שמו של ה' יתברך ולקרב רחוקים לשמו. ומי שחי ומבין את ההבדל הזה, מבין מהו ההבדל המהותי ביותר שבין אברהם לנח, ומבין מה הניע את אברהם אבינו לכל המסירות נפש הבלתי פוסקת שלו, ומבין מהו הדבר הגדול ביותר שאפשר לעשות כאן בעולם הזה.

זה גם מה שהשפיע על היחס של נח לדורו ועל היחס של אברהם לדורו. נח ראה את דורו, דור בשפל המדרגה המוסרית, גזל, רצח וניאוף, ובוודאי הבין שרצון ה' שהעולם לא יתקיים כך, כי זה לא עולם, זה גיהנום ואנדרלמוסיה, אבל אברהם אבינו הבין שזה לא רצון ה' האמתי, כי מה הגדולה האמתית של בורא העולם - להרוג את הרשעים או שהרשעים יחזרו בתשובה ויכירו אותו ויאמינו בו? בוודאי הגדולה של הבורא ברוך הוא היא שהרשעים יחזרו בתשובה, וכתוב בזהר הקדוש שזכה שהאדם יותר נמוך ויותר גרוע ויותר רשע - כשהוא מודה במלכות ה' וחוזר בתשובה אז מתגלה כבוד ה'

אותי להתבונן מהו העניין המהותי הזה שעושה את כל ההבדל.

ידועים דברי הצדיקים שאומרים שנח היה צדיק לעצמו, מכונס וסגור בתוך עצמו ומנותק מהחברה, ולעומת זאת אברהם אבינו היה כל הזמן עסוק באחרים, להשפיע, לפרסם, לגייר ולקרב. זה אחד הדברים הבולטים ביותר בתורה ובחז"ל בדמותו של אברהם אבינו, שלא היה רק ראש למאמינים, אלא גם עושה נפשות בכל מקום, הוא ושרה אשתו. בכל מקום היה קורא בשם ה', מכניס אורחים לקרבם תחת כנפי השכינה, ודואג שגם זרעו ימשיכו בדרכו "כי ידעתי למען אשר יצווה את בניו ואת בתיו אחריו ושמרו דרך ה'" וכו', כל עניינו היה רק להאיר ולקרב ולשנות את העולם. וה' חנן אותי לעיין בנקודה זו ולפתח אותה.

אמנם גם נח דיבר עם בני האדם והזהיר אותם מכך שיבוא מבול, אבל הוא לא הלך והתאמץ לשם כך. הוא ישב בחצר ביתו ובנה תיבה, מי שבא אליו ושאל מה זה ועל מה זה, נח הזהיר אותו מפני הסכנה הצפויה בתקווה שיחזור בתשובה וישנה את מעשיו מתוך יראה מהמבול, ואילו אברהם אבינו, הלך ממוקם למקום, והאחיב שם שמים עם הבריות, שיזכו להתקרב לאמונה מתוך הבנה ואהבה.

גם ההבדל הגדול שבין אברהם לנח שמוצא בחז"ל וברש"י על פסוק זה - השורש שלו הוא בעניין הקירוב וההפצה. וכך מביא רש"י את דברי המדרש על המילים "את האלוקים התהלך נח", אומר רש"י: "ובאברהם הוא אומר 'אשר התהלכתי לפניו'. נח היה צריך סעד לתומכו, אבל אברהם היה מתחזק ומהלך בצדקו מאליו". זאת אומרת, שלאברהם אבינו היה יותר כוח של צדקות מאשר לנח, שהיה כל הזמן צריך עזרה ושמירה. אך עדיין קשה מדוע זה כך? ומסביר השפתי חכמים על המקום, שזה קשור לאותה הנקודה, שנח היה חלש ולכן ברח מבני דורו כי פחד מהשפעתם הרעה ולא יכול היה להשפיע עליהם, אבל אברהם היה חזק ולכן יכול היה להתוכח עם הרשעים ולגייסם ולא פחד משום השפעה רעה.

וצריכים להבין את העומק שבעניין, שהרי נח לכאורה היה צודק, כל אנשי דורו הם רשעים ומושחתים, והוא לכאורה צדק בשיקול דעתו שכדאי יותר להתרחק מהם ולהתבודד, וכי עדיף שיושפע מהם וייגרר אחר מעשיהם הרעים? ועוד קשה על דברי

פרשת השבוע פותחת בפסוק: "אלה תולדות נח, נח איש צדיק תמים היה בדורותיו, את האלוקים התהלך נח". ידועים ומפורסמים דברי רש"י על המילה "בדורותיו", שהרי לכאורה היה מספיק לומר שהיה צדיק, יש להבין מה רצתה התורה להדגיש בכך שאמרה שהיה 'צדיק בדורותיו', אומר רש"י: "יש מרבתינו דורשים אותו לשבח: כל שכן שאילו היה בדור צדיקים היה צדיק יותר; ויש שדורשים אותו לגנאי: לפי דורו היה צדיק, ואילו היה בדורו של אברהם לא היה נחשב לכלום". יש אמרה ידועה שמדקדקת בלשון רש"י, מדוע אומר רש"י בדעה הראשונה "יש מרבתינו דורשים אותו לשבח" ובדעה השנייה אומר "ויש שדורשים אותו לגנאי" ולא אומר "ויש מרבתינו"? אלא מדייקים מכאן, שמי שדורש לגנאי אינו מרבתינו. אנו רוצים ללמוד רק לשבח ולא לגנות.

אבל למעשה, זוהי דעת ר' יוחנן בגמרא, שנח היה צדיק דווקא בדורותיו, שהיו אנשי רשע, אבל בדורות אחרים לא היה נחשב לצדיק. ויש להתבונן מה העניין להשוות את נח לצדיקים אחרים ולדורות אחרים, ועוד להשוות את נח דווקא לאברהם אבינו? ומדוע לדרוש לגנאי אם אפשר לדרוש לשבח, הרי התורה עצמה משבחת את נח כמה פעמים ועליו נאמר ש"מצא חן בעיני ה'?"

כדי לענות על שאלה זו נוסף ונקשה, אם התורה כל כך משבחת את נח שהיה צדיק תמים, מדוע לא בחר בו ה' יתברך להוציא ממנו את האומה הנבחרת? הרי כבר יש את נח שהוא צדיק תמים ומוצא חן בעיני ה', מדוע לא יהיה הוא הראש והשורש לעם ישראל? מדוע המתיח ה' עד אברהם אבינו ובחר דווקא בו? על כרחנו רצה הקב"ה למסור לנו מסר גדול בעניין זה שנתבונן ונבין מהו רצונו מאתנו כעם הנבחר בני אברהם יצחק ויעקב, וכדי נשאל את עצמנו כבר בפתיחת ספר בראשית וסיפור האנושות "מתי יגיעו מעשי למעשי אבותיי?" וכמו ששואל הרמח"ל בדרך עץ חיים: "מה עשו הראשונים אבות העולם שכך חשק ה' בהם?"

מכיוון שה' לא בחר בנח והמתין עד אברהם, לכן באמת, יש הדורשים את נח לגנאי, ומשווים אותו לאברהם בצורה חריפה מאוד ואומרים שאם היה בזמן אברהם לא היה נחשב לכלום. הלשון 'לא היה נחשב לכלום' מורה על כך שיש הבדל מהותי, הבדל של שמים וארץ בין אברהם לנח. ה' זיכה

וַיִּלְךָ נָח שֶׁלְשָׁה בָּנִים (בראשית ו)
 רבי יצחק עראמה זצ"ל (העקידה שער י"ב) מחלק את כלל האנושות על פי שלושת בני נח, ללא שבחרו ללכת אחריו אור השכל, קורא הרב אוהבי הטוב, והם בני שם, ועליהם נאמר "ראיתי בני עלייה והם מועטים" (סנהדרין זז). אלה שבחרו לחיות חיים חומרניים נקראים אוהבי התענוג, והם בני חסם, ואלה שפעמים יטו אחר החומר ופעמים אחר הרוח נקראים אוהבי התועלת, והם בני יפת.

חלוקה כללית זו מצויה לדבריו גם בפרט, בכל אדם פועלים בו זמנית בעוצמות שונות שלשת כוחות אלו. שם היא הנשמה שמשכנה במוח, ממנה משכיל האדם, קונה חכמה, ממנה מקבל דעת להבדיל בין מגונה לנאה, ממנה התבונה למלאכה ולכל מחשבה עיונית. על חלק זה, חלק הנשמה נאמר "וְנִשְׁמַת שְׂדֵי קַבְיָנִים" (איוב לב). חסם מייצג את חלק הפשט הבהמית המתאוה לפעילות חושי הטעם והמישוש, חלק זה עיקרו לכבוד. ובתווך, בין שם לחסם, בין השכל לתאוה, נמצא הרגש הנקרא בשם "יפת", ומשכנו

בלב, שעל כן נאמר בו "לב בנפש כמלך במלחמה" (ספר ציריה), על היותו בתווך, בין שני כוחות משיכה, שכל שמושך אותו מעלה, ותאוה המושכת אותו מטה.

הנשמת ישראל באה לעולם הזה בשביל מטרה אחת, להכיר את מי שאמר והיה העולם ולדעת אותו, ובשביל זה צריך אדם לחבר את לבו המחפש תועלת, לחלק המחפש טוב, לחבר בין הלב למח. זה שמברך נח בניו בָּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי-שָׁם, וְיִהְיֶה כְנָעַן עֶבֶד לָמוֹ. וַיִּפֹּת אֱלֹהֵי-ם לִיְפֶת וַיִּשְׁכֵּן בְּאַהֲלֵי שָׁם, וְיִהְיֶה כְנָעַן עֶבֶד לָמוֹ.

בָּרוּךְ ה' אֱלֹהֵי-שָׁם היינו שנתן לשם, כלומר לשכל, את הבכורה, ושיעבד אליו את כח הכבוד, כח התאוה, וזהו וְיִהְיֶה כְנָעַן עֶבֶד לָמוֹ. ואחרי שהמליך את השכל, נתן גם לרגש עליונות על התאוה, רק בתנאי שהרגש משועבד לשכל, וזה אומרו וַיִּפֹּת אֱלֹהֵי-ם לִיְפֶת וַיִּשְׁכֵּן בְּאַהֲלֵי שָׁם, וְיִהְיֶה כְנָעַן עֶבֶד לָמוֹ, כלומר מתי יפֹּת אֱלֹהֵי-ם לִיְפֶת, מתי שהוא יִשְׁכֵּן בְּאַהֲלֵי שָׁם כי רק אז וְיִהְיֶה כְנָעַן עֶבֶד לָמוֹ. זה הטעם שאמרו

המקובלים שלב (32) ומח (54) = אלהים (86) כי רק על ידי חיבור הלב אל המוח הופך אדם להיות בצלם "אלהים", ובכך הוא מחבר בין התפילה (לב) לתורה (שכל), בין האמונה לאמת.

גם תיבת נח מרמזת לשלושת בחינות אלו, כי התיבה הייתה בנויה משלושה מדורים, "תַּחְתָּיִם שְׁנַיִם וְשָׁלְשִׁים תַּעֲשֶׂה", המדור הגבוה, בו שכנו נח אשתו בניו ונשי בניו, הוא מדור האדם, מדור השכל, המדור האמצעי, מדור החיות, כנגד מדור הלב, והמדור התחתון ששימש לפסולת הוא מדור הכבד, להורות לעניין זה, שבאדם פועלים שלושה כוחות, השכל, הרגש, והתאוה, ובשביל להינצל מהמבול, צריך לזהות את הכוחות הפועלים בו, ולשעבדם אל השכל, לשכון במדור העליון, לרדת למדור האמצעי כדי לזון את החיות הטהורות והטמאות כפי צרכם, כל אחד כפי חוקו, ולתת למדור התחתון, לכבד, את כבודו הראוי לו, אך לשים אותו במקומו, לא להפך את היוצרות, להיות עליונים למטה ותחתונים למעלה.

מֵאֵד מֵאֵד הַקְּפִיד מוֹתֵרָנָה זְכוּרָנוּ לְבָרְכָה עַל הַפְּזוּמִים דְּבִרְיָהּ בְּגֵד הַמְּשֻׁלָּה, וְכָל הַגְּזוּרֹת הַמְּצִיקוֹת לְפָשׁוֹת יִשְׂרָאֵל לֹא יֵצְאוּ רַק מִלְּמַעְלָה, כְּמֵאֵד הַתְּתוּב: "אֲשׁוּרֵי שִׁבְט אֶפְרַיִם, וְאֶהְיֶה לְרֵדָף מִי כְמוֹךְ וְכוּ', שְׂמוּבָא בְּקִלְטֵי מוֹתֵרָנָה סִימָן קַס"ה, סוּבָב זֶה הַפְּרוּשׁ גַּם עַל הַקְּלָל (שי"ש ק"א תר"פ).

אָמַר פֶּעַם צְדִיק אֶחָד: "אִם נוֹתֵימִים לְקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שְׂהוּא יִהְיֶה אֶת הָעוֹלָם, עַל-יְדֵי זֶה בְּאִים צְרוּרֹת וְגִזְרוֹת, וְשָׂאֵלוּ אוֹתוֹ לְפֶשֶׁר דְּבָרָיו, עֲנֶה וְאָמַר: לְאֵמֶת צְרִיכִין אֲנִי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם עַל-יְדֵי הַמְּצִיקוֹת וְלִמְדוּר הַתְּהוֹרָה וְהַמְּעֻשִׂים שׁוֹבִים שְׂעֻשָׁה, וְיִשְׁתַּלְּמָה אֵין אֲנִי עוֹשִׂקִים בְּזֶה מְחִיב הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא לְהַנְהִיג אֶת הָעוֹלָם, וְגַמְשִׁים כֶּף בְּאִים גְּזוּרֹת וְצְרוּרֹת, מִי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא מְחַמֵּט מְנַהִיגוּ בְּמַדְהָ מְגִנְדָה מְדָה. (שם ה - תעג)

שָׂבַח הַצְּדִיק רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן הַצְּדִיק רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ מְלִיזְיָנְסְקָא זצ"ל אֶת אָמְרוֹ עַל זֶה שְׂהִיְתָה מְעוּרָרָת אֶת אֲבִיבֵי לְקוּמֵת הַצְּרוּרֹת, וְהִיְתָה מְנַהֵג אֱלִימֶלֶךְ דְּבִרְיָהּ מְמוּנָה רַבִּי אֱלִימֶלֶךְ, אִיךְ יַעֲרֹב לָךְ שְׂנֵיתָךְ מְשֻׁמְרָת קְאָלוּ וְקָאָלוּ יַעַל יִשְׂרָאֵל, קוּם הַתְּפַלֵּל וְשִׁפְךָ שִׁיְהִדָּף לְפָנֵי קוֹנֵה שְׂפָרָהּ עֲלֵיכֶם. (שם ה - תצה)

שׁו"ת של חסד

הזיק אתרוג מהודר, האם צריך לשלם רק דמי אתרוג רגיל

דיון המוגש ע"י בית ההוראה "חוט של חסד" מאת הרה"ג ר' אלחנן שלום אלגרוד שליט"א ר"כ ההוראה ודומ"צ ד"ק "חוט של חסד" ודיין בביה"ד "משפט וחסד"

שאלה: במהלך יו"ט ראשון של סוכות, התארחתי אצל גיסי וביקשתי לראות את האתרוג שקנה שלפי תיאורו היה "מהודר שבמהודרים". כאשר בדקתי את האתרוג נזכרתי לדעת שאכן גיסי צדק, אולם לצערי כשרציתי להחזיר את האתרוג לקופסתו, פגעתי בו בקצה הקופסה (שעשויה מכסף ויש לה קצוות משובטות מעט) וגרמתי לו להסד ניכר לעין שפוסל ביום הראשון. גיסי הצטער מאוד ואמרתיו לו שכמובן אשלם לו את דמי האתרוג כפי שהוא שילם (לערך 300 ₪). אלא שגיסי שהינתן ת"ח אמר לי שאני חייב לשלם לו רק עבור השווי של אתרוג כשר ותו לא (לערך 30 ₪) וזאת משום ששווי שיש לדברי מחמת מצוה אינו נחשב כ"שווי ממוני" ולכן סכום הכסף הנוסף ששילם ע"מ לקנות אתרוג מהודר ולא אתרוג כשר (לערך 270 ₪) - אינו נחשב כמזון וממילא אני פטור מלשלם לו עבור התוספת הנ"ל. האם גיסי צודק?

בה"ח כפשטה ללא כל הידורים. כך גם סובר החתם סופר (יחידושי על מס' גיטין נ"ד ע"ב) ומביא בסוף דבריו שכן מדויק מדברי מהר"ם טיקטין בגליון על מדרי ה"ר"י בסוף פ' לולב הגזול, וכן דעת המנחת חינוך והיד למלך (שהובאו לעיל באות א').
 (ב) אולם החכם צבי (שו"ת סי' ק"כ) חולק על המהר"ם מיניץ וסובר שאין להשוות בין נידון השאלה לבין הסוגיא בגמ' בב"ק, משום ששאני עולה שאינה יכולה להימכר מאתרוג שכן יכול להימכר, ולכן פוסק שהמזיק אתרוג מהודר של חבירו - חייב לשלם לו את מלוא הסכום ששילם עבורו. ואף המל"מ הנ"ל דוחה את ההשוואה בין הגמ' בב"ק שדנה בעולה לבין אתרוג מאותו בניקום שבהאי הכפ"צ, אלא שמ"מ נשאר בצ"ע, אולם הח"ס הנ"ל מתיר את ההשוואה שעשה המהר"ם מיניץ ומנמק שאף את האתרוג לא ניתן למכור וממילא שוה לדין עולה, עיי"ש בדבריו).
 כדברי החכם צבי - שצריך המזיק לשלם דמי אתרוג מהודר משום ששווי מחמת מצוה כן נחשב כ"שווי ממוני", פוסקים ספר מעשי למלך (הל' מעשה הקרבנות פ"ט ז' טז), שו"ת שבות יעקב (ח"ב סי' כ"ט), ערוך השולחן (או"ח סי' תרנ"ו סי"ה), שו"ת מהרש"ם (ח"ד סי' מ"ז), הבאר היטב (או"ח סי' תרנ"ו סק"ד שמביא את שיטת החכם צבי בסוף דבריו, ומבא בשם רבי אברהם ברבי נתן זצ"ל בשיח שפיר קודש ח"א אבניה ברזל אות ק"ד ש"כ כלל הוא בלימוד הבאר היטב, שבאיזה פוסק שגומר הבאר היטב דבריו, כן דעתו להלכה), הגר"ע יוסף זצ"ל (שו"ת יביע אומר ח"ה ח"מ סי' ו' אות ג') ועוד.
 (ג) פשט דברי החכם צבי וסיעתו מורים שיצטרך לשלם דמי אתרוג מהודר בין כשהזיקו במזיד ובין בשוגג; אולם הפרי מגדים (או"ח סי' תרנ"ו משב"צ ס"א) פוסק שאם המזיק פסל אתרוג מהודר בשוגג - אף החכם צבי וסיעתו יודו שיצטרך לשלם רק דמי אתרוג כשר ותו לא, ורק אם פסלו במזיד יצטרך לשלם דמי אתרוג מהודר.
 (ד) שיטה רביעית המנסה ליישב את

דברי המהר"ם מיניץ וסיעתו עם דברי החכם צבי וסיעתו ולומר שאין ביניהם מח', היא שיטת שו"ת פנים מאירות (ח"ב סי' ק"ט), הבן איש חי (שו"ת תורה למהם סי' ש"ד) והגר"ש אויערבאך זצ"ל (שו"ת מנחת שלמה תניינא סי' קל"ה), המיישבים שהיכן שניתן למכור את האתרוג באותו סכום שנקנה - כו"ע מודו שיצטרך לשלם לו דמי אתרוג מהודר, והיכן שלא ניתן למכור את האתרוג באותו סכום שנקנה (כמו שלכולם כבר יש תאורגים, או שאנשי העיר וכן כל שאר התושבים הסמוכים ונראים עינים מאוד ואף אחד לא קונה אתרוג מהודר, או ביו"ט הראשון של סוכות שבלאו הכי לא יוכל למכור האתרוג וכד') - כו"ע מודו שיצטרך לשלם לו רק דמי אתרוג כשר.

למעשה: נחלקו הפוסקים מה דינו של מי שהזיק אתרוג מהודר (או שאר חפץ מצוה מהודר) - ו"א שצריך לשלם דמי אתרוג מהודר משום ששווי מחמת מצוה נחשב כשווי ממוני, ו"א שצריך לשלם רק דמי אתרוג כשר משום ששווי מחמת מצוה לא נחשב כשווי ממוני, ו"א שכשהזיק בשוגג לכו"ע צריך לשלם רק דמי אתרוג כשר, ו"א שלא נחלקו הפוסקים כלל והיכן שמצויה למכור את האתרוג מהודר באותם דמים שנקנה לכו"ע צריך לשלם דמי אתרוג מהודר והיכן שלא מצויה למכור לכו"ע צריך לשלם רק דמי אתרוג כשר.
 לבן בנידון השאלה שהנוק שנגרם לאתרוג היה בשוגג, ועוד שהיה ביו"ט ראשון שבלאו הכי לא יוכל למכור את האתרוג, ועוד שישנם פוסקים רבים הסוברים שאף ללא נימוקים אלו צריך לשלם רק דמי אתרוג כשר, גיסק צדק שאינך מחויב לשלם יותר מדמי אתרוג כשר מדיון "המוציא מהביתו עליו הראיה", אולם מהיות טוב ולצאת ידי חובת הפוסקים המהומרים - ראוי שתשלם לגיסק את דמי האתרוג מהודר כפי שהוא שילם.

כי כל מה שה' מביא צער ובהלה לעולם זה רק בלית ברירה, כי "בכל צרתם לו צר" כביכול, ואפילו כשצר לאומות העולם ה' יתברך מצטער, ולכן אסר על המלאכים לומר שירה כטבעו המצרים האצורים והרשעים בים. אבל מלבד זאת, כל מי שעוסק בהפצה מרוויח רווחים עצומים בעולם הזה ובעולם הבא, כי הוא בוודאי יהיה שמור מכל הרוחות הזרות הנושבות בדור, כמו אברהם, והוא יקבל כוחות משמים להתהלך מאליו, וגם ייפתח לו שפע עצום בכל התחומים, כמו אברהם אבינו שה' ברך אותו בכל, ובוודאי בעולם הבא לא יהיה סוף לזכויות שלו כי אין צדקה וחסד בעולם כמו ההפצה.

אחד מצדיקי דורנו כשהיה בחור צעיר היה אצל אחד מצדיקי הדור הקודם, ואותו צדיק שאל אותו מהן תכניותיו לעתיד, השיב לו הבחור הצעיר, שהוא שואף לגדול בתורה ולסיים את הש"ס ולהגיע להוראה וכו' אמר לו אותו הצדיק: "עסוק בקירוב רחוקים. דע לך, אין מעלה בעולם כמו לקרב רחוקים, אם תצליח להחזיר בתשובה אדם אחד, זה חשוב בשמים הרבה יותר מאשר שתסיים את כל הש"ס בבלי וירושלמי, כל הפוסקים וכל הזוהר וכתבי האריז"ל וכו'". אפילו אם תחזיר בתשובה אדם אחד!

לכן העיקר הוא, שהדברים האלה הכתובים פה לא יישארו בגדר "רעיון יפה לשולחן שבת", אלא שכל אחד יתעורר באמת לקחת את הדברים הלכה למעשה, שבכל יום יום ישאל את עצמו: מה עשיתי היום בשביל שעוד יהודי יתקרב לה' מה עשיתי היום בשביל שעוד יהודי יכיר את הבורא? נתחזק כולנו לא להסתגר בחדרי חדרים ולהשאיר את האור הנפלא והמתוק של היהדות בין כתלי הבית, אלא נלך כולנו בדרכי אבינו הראשון, "אברהם אוהבי", לעסוק בהפצה ולהאזיב שם שמים על הבריות, וניקח חלק בהמלכת הבורא ברוך הוא בעולמו.

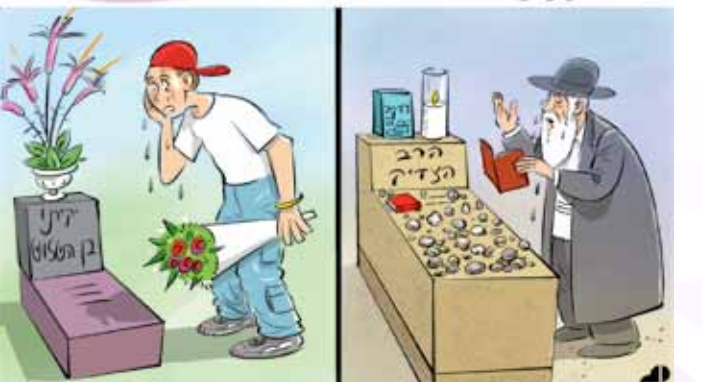
בברכת שבת שלום לכל עם ישראל.

אברהם

כדי שאזכה לומר עוד ברכה לקב"ה, עוד 'הללויה' ועוד 'אמן'? ברכני רבי בברכת חיים, למען לא אחדל מלברך את אבינו שבשמים!".
התרגשות גדולה אופפת את רבי יוסף-חיים. ניכר עליו כי דבריה הנוקבים של הינדל'ה יורדים אל תוך חדרי ליבו. רבי יוסף-חיים מכוון את כל רמ"ח איבריו ושס"ה גידיו, לקיים את משאלתה. ובזמן שהחמה עומדת לשקוע ניצב לו רבי יוסף-חיים במרתף הטחוב של הינדל'ה הישישה ובעיניים עצומות נושא תפילה ואומר: "ריבוננו-של-עולם, הבט משמים וראה כמה צדקת זו מייקרת כל רגע ורגע בעולמך. ראה עד מה מחבבת היא כל ברכה וכל 'אמן'. תן לה אריכות ימים ושנים טובות, כדי שתזכה להללך ולשבחך עוד זמן רב". רק אז, לאחר שהינדל'ה הישישה נתרצתה סוף סוף, יכול רבי יוסף-חיים להיפרד ממנה ולחוש לבית-הכנסת. את ביתה יצא כשבליבו שמחה והתחזקות מהאישה הגלמודה שרוצה לחיות רק כדי לברך ולהודות... באותו ליל שבת זהו פניו של רבי יוסף-חיים באור יקרות. תפילתו נישאה במתיקות מיוחדת ומתוך לב מתרונן - "לכו נרננה לה', נריעה לצור ישענו..."

ברוך דיין האמת
במוצאי יום מנוחה עם סגירת הגיליון שמועה שמענו על הסתלקותו של האי גברא ממקימי עולה של תשובה בדורינו, מזכה הרבים, מרביץ תורה לעדרים הרב רבי יורם אברז'ל בן רינה זצ"ל
הקב"ה יאמר די לצדוטינו ויגאלנו במהרה ללא שום צער ויסורים ולא ישמע עוד שווד ושבר בגבולינו אמן.

אתם ספר המידות! אביו מין נאמן

כל הבוכה ומתאבל על אדם קשר, זוכה לגדל את קביו [בנים א].

ומבורך. כן מוסיף רבה של ירושלים לפקוד את בתיים של מסכנים ונדכאים. ומדי יום ישישי מסתיים הסיבוב במרתף טחוב ואפל, שבמתגורת הינדל'ה הישישה. אין איש יודע את גילה המדוייק. לפני שנים רבות עלתה ארצה בגפה מפולין, ארץ הולדתה. אישה למודת-סבל ורבת ייסורים. כל גופה כואב ודואב, ואילו לא נשות ירושלים הטובות, הסועדות אותה מדי יום ביומו במסירות, ספק רב אם הייתה מגיעה עד הלום. כבוד רב רוחש רבה של ירושלים לשישיה המופלגת. בדרך כלל הוא נוהג להתעכב בביתה דקה או שתיים ולהתעניין בשלומה. הפעם דוחקת בו השעה והוא מזדרז להיפרד ממנה. "שבת-שלום, רבנית", מאחל לה רבי יוסף חיים בהדרת כבוד וכבר נפנה לצאת.

אלא שערב שבת זה לא כשאר ערבי השבתות, יש להינדל'ה הישישה משאלה מיוחדת. "ברכני, רבי", מבקשת היא בקול חלש. רבי יוסף חיים מממה להשיב פניו אליה ואומר: "ריבוננו של עולם, יה-רצון מלפניך שכל צאצאיה של יהודייה יקרה זו, בכל מקום שהם, ילכו בדרך הישר". שוב מבקש רבי יוסף-חיים למחר לבית הכנסת, אולם עדיין אין הינדל'ה מרוצה. "רבי, הלואי יהי כדבריך, אך מה יהא עליי? מדוע אין רבנו מברך גם אותי?".
רבי יוסף-חיים נחרד לעצם המחשבה כי פגע ברגשותיה של הישישה המסכנה. "בוודאי! בוודאי!", אומר הוא מיד ומוסיף: "יה-רצון מלפני הרופא כל בשר, שהינדל'ה לא תסבול חלילה שום צער ומכאוב".
שעת מנוחה הנה הגיעה ורבי יוסף חיים מנסה להיפרד מהינדל'ה הזקנה, אך זו טרם באה על סיפוקה. "רבי!", מגביהה היא את קולה ככל יכולתה, "ברכני באריכות ימים ושנים!".
רבי יוסף-חיים מחייך אליה ומבקש לעשות כרצונה. הינדל'ה מפרשת את חיוכו כהבעת פליאה. "אל-נא יתפלא רבנו על בקשת", מסבירה הישישה בהתרגשות. "בוודאי איני צריכה לספר לו על המדרשים הרבים המתארים את רבבות המלאכים שנוצרו בשמי מעלה בשביל מטרה אחת ויחידה להגיד פעם אחת 'קדוש, קדוש, קדוש'".
הינדל'ה עוצרת לרגע ומיד ממשיכה: "ואילו אני - לא פעם אחת ולא שתי פעמים, אלא פעמים רבות בכל יום - זוכה לברך 'ברוך אתה ה' אלוקינו מלך העולם, שהכול נהיה בדברו' ושאר ברכות, וכן להתפלל, ולקרוא קריאת-שמע, שחרית וערבית; האין רבנו סבור כי ראוי שארצה אריכות ימים

שבת המלכה עומדת לפרוס את כנפיה, עוד שעה קלה, על עיר הקודש ירושלים תובב"א. תושבי ירושלים משלימים את הכנותיהם ליום השבת, יום המנוחה. הטמנת החמין המותרת, חליטת תה, הברשת השטריומל והקאפותות, הטבת נר, כיסוי החלות. אלו ועוד הכנות אחרונות לפי כניסת השבת הקדושה.
רבה של ירושלים, רבי יוסף חיים זוננפלד, יוצא מביתו לעבר בית הכנסת כשהוא מוכן לקבל את השבת הקדושה. פוסע הרב בין הסמטאות ופוגש בדרכו את זקני היישוב, המזדרזים לתפילת מנחה. "שבת-שלום", מאחלים הם לו ביראת-כבוד, והוא משיב להם באותו מטבע ובמאור פנים, חיוך ושמחה. אך פניו טרם מועדות אל בית הכנסת, יש לו לרבי "סיבוב" של ערב שבת "סיבוב" מיוחד...

נעצר רבי יוסף חיים מלכת, ופונה לתוך חצר קטנה שבטבורה שוכן ביתה של האלמנה. נוקש הוא קלות על הדלת הפתוחה למחצה ונכנס פנימה. כל השבוע מצפה ביולי לדקה זו של אושר. בכל יום חמישי טורחת ביילי ואופה במו ידיה מאפים ומיני עוגיות. את מחציתן היא מחלקת לחולים הרתוקים למיטותיהם, ואת המחצית השנייה שומרת היא לרגע טמיר זה, מתנת שבת לרבי. "אה! לו רק אפשר היה לטעום מהן עכשיו!", אומר רבי יוסף חיים לאלמנה הקורנת מנחת. כך מדי שבוע בשבוע ביילי האלמנה אופה, הרב משבת, מברך אותה ואינו טועם, והיא מתמלאת אושר עד בלי די. כזה הוא רבה של ירושלים וזה המנהג שאימץ לעצמו - בכל יום ישישי לעת ערב, שעה לפני כניסת השבת, יוצא הוא לסיבוב בין בתי החלכאים והנדכאים והמסכנים, כדי להאיר ולשמה, ולו גם לדקות מעטות, את נשמותיהם הדויות.

משם פונה רבה של ירושלים לצריפו הדלוח של "יוסק'ה הדרשן". כך הכול מכנים את המסכן, בגלל הדרשות אין ספור שנוהג הוא לשאת, בחצר בית הכנסת, באוזני כל מי שרק מוכן להאזין. גם עליו אין רבי יוסף חיים פוסח.
"גיט שאבעס", מברכו הרבי במאור פנים, "על מה תדבר השבת?", שואל אותו ומתעניין רבה של ירושלים בחיוך טוב. "השבת אדרוש על מידת הביטחון", עונה יוסק'ה ברצינות תהומית. "בזמן האחרון חש אני חלישות מסויימת אצל הבריות בעינין זה". רבי יוסף חיים מהנהן בהסכמה ונפרד מעמו בברכת שבת שלום

הזכרנו במאמר הקודם, כי כשאנחנו בעלי הערכה עצמית גבוהה, אנו שואפים להתחבר לאני הגבוה שלנו, לבטא את עצמנו מתוך רצון להתקדם ולממש את עצמנו.

כשאנחנו מעדיכים את עצמנו, אנו נוטים לייצר אתגרים חיוביים, לעמוד בהם ולהגיש סיפוק בהגשמתם.

לעומת זאת, כשאנחנו בעלי הערכה עצמית ירודה: כמעט ואיננו לוקחים אתגרים, מתקשים להגיע להישגים וזקוקים כל הזמן, "להוכיח את עצמינו" או עסוקים בלשכוח או בברוח מעצמינו בגלל חוסר ההצלחה והחשש להתמוזדד.

אזתו הדבר בדיוק, עם ילדים בעלי הערכה עצמית גבוהה או ח"ו נמוכה.

השבע, בע"ה הנושא הוא: התיקון והעבודה ההורית לילד עם הערכה עצמית נמוכה.

אני רוצה לספר לכם על הרב כהן הסיפור קרה בערך לפני 12 שנים. הרב כהן סיים ללמוד הוראה וחיפש בתקופת הקיץ, תלמוד תורה שיעסיק אותו.

חבר אמר לו כי בתלמוד תורה הסמך למקום מגוריו, התפתה משרת מחנך לכיתה ו'.

הרב כהן חייג מיד לתלמוד תורה, התעניין על המשרה הפנויה, ולשמחתו הזמין אותו המנהל לשיחת הכרות. למחרת, הוא הגיע לראיון ובחסדי ה' הוא מצא חן בעיני מנהל התלמוד תורה שמיד סגר איתו חוזה לשנה הקרובה.

הרב כהן היה מאושר מאוד על ההשגחה הפרטית לה הוא זכה. וכבר חיכה בקוצר רוח ליום ההערכות שהיה יום לפני פתיחת שנת הלימודים.

לאחר שקישט את כיתתו, הוא בקש מהמזכיר את רשימת התלמידים ואת סיכום הציונים שלהם משנה שעברה. המזכיר שהיה עסוק מאוד, אמר לו שכל החומר של הכיתה נמצא במגרה של כיתה ו' והוא יכול לקחת את זה משם.

הרב כהן פתח את המגירה, דפדף קצת, ומשראה דף ובכותרתו כתוב כיתה ו' שנת הלימודים תשס"ג המחנך הרב דוד לוי, ואת שמות התלמידים וציונים ליד כל שם, לקח את הדף, אמר תודה ויצא.

הרב כהן התבונן במספרים שהופיעו ליד שמות תלמידיו: 87, 89, 90, 95, והבין שיש לו השנה זכות ללמד כיתה של תלמידים מחוננים עם ציונים מעולים.

הוא הודה לה' על כיתת המבריקים שקיבל, והחליט באותו רגע למצות את הפוטנציאל שלהם ולהשקיע בהם את כל כוחו.

במהלך תחילת שנת הלימודים, הוא העביר את חומר הלימודים ברמה מצוינת, הכין דפי עבודה ודפי חזרה, ועודד את תלמידיו שוב ושוב להצטיינות.

לפני היציאה לחופשת החגים, הוא ערך מבחן בגמרא על הדפים שלמדו.

לאחר שבדק את המבחנים, לאזבתו תוצאות המבחן היו די ממוצעות.

הוא לא הבין מה קרה לכיתת המחוננים, וחשש שאם המנהל והמפקח ידעו שתלמידי הכיתה ירדו ברמתם הלימודית, אזי מצבו לא יהיה טוב או אפילו הם עלולים לפטר אותו.

הוא החליט לגנוז את המבחנים ולא להודיע על הציונים הנמוכים.

מיד כשחזרו התלמידים מחופשת סוכות, הוא התחיל את הסוגיה מחדש, הוא הכין את החומר בצורה שונה, פירק את הסוגיה לגורמים והכין על כל מהלך שיעור שלם.

על כל חלק בסוגיה, הוא הכין דפי עבודה

ואפילו למד עם תלמידים בהפסקות. כשהלימוד התחיל לזרום והתלמידים קיבלו חיות מעצם הלימוד והיה ניכר שהם כבר שולטים בסוגיה, הוא הודיע להם שבוע שבו הוא עורך מבחן חוזר, ואם הממוצע הכיתתי עובר את הציון 85 אזי הוא מוציא את כל הכיתה לטיול.

התלמידים כמובן למדו בחשק, חזרו על הלימוד בבית והכיתה הייתה שמעמת כבית מדרש אמיתי.

בסוף השבוע הרב כהן חילק את אותו המבחן שהיה לפני חופשת החגים.

והנה פלא, ממוצע הציונים של הכיתה היה 90. הרב כהן היה מאושר, והבין שהכיתה חזרה להיות מחוננת כפי שהייתה.

בהמשך השנה התלמידים למדו ברצינות והוא מצידו השקיע את כל כוחו בהצלחתם.

באותה השנה, כיתה ו' הייתה הכיתה המוצלחת ביותר בכל התלמוד תורה.

בסיום השליש הראשון של השנה, כשראו המנהל והמפקח את עבודות ומחברות התלמידים וכשעברו על ציוני המבחנים, הם קראו לרב כהן למשרדם, שיבחו אותו על הישגי התלמידים ונתנו לו תשורה כספית ומכתב הערכה.

הרב כהן חשב לתמוז שזהו הנוהג בתלמוד תורה, והודה למנהל על התשורה.

לפני שיצא, שאל אותו המפקח, גידול לי מה עשית? איך הצלחת להוביל כיתה כל כך נכשלת, להישגים כל כך גבוהים?!

כיתה נכשלת? שאל הרב כהן בפליאה?!

אני לא מבין על מה המפקח מדבר? הרי היא תמיד הייתה כיתת מחוננים!?

"כיתת מחוננים!?" עכשיו היה תורו של המפקח להיות מופתע?

על איזה מחוננים אתה מדבר? רמת הכיתה הזו הייתה הרמה הנמוכה ביותר שהייתה לנו אי פעם.

אני לא מבין, המפקח ימתין רק רגע, אני כבר חוזר. אמר בפליאה הרב כהן תוך כדי שהוא רץ חזרה לכיתתו.

הוא נבר ביומן המורה שלו, והביא איתו את הדף שלקח בתחילת השנה מהמשרד.

אם היא כיתה נכשלת, אמר למפקח, אז מה זה הציונים הגבוהים שלי כל שם?!

המפקח הסתכל בדף, התבונן שוב, חייך ואמר:

"הציונים הללו, המספרים ליד שמו של כל תלמיד הם מספרי הארונות של התלמידים בביה"ס בשנה שעברה!"

תוכנית-העבודה

הסיפור הזה, הוא בעצם "תוכנית-העבודה"

לצעוד יד ביד עם הרבנית ארוש חנוכה באומן

אם את בעלת עזות דקדושה מקומך איתנו!

דרושה טלפנית נמרצת עם נסיון המוטיאסה תיבחר לפרוייקטים מיוחדים

לפרטים: 02-5308000

02-5812210

להורים שרוצים לתקן את הטעות עם הילד ולהעלות את ההערכה העצמית שלו משלילית לחיובית, מנמוכה לגבוהה.

בואו ננתח מה קרה עם כיתתו של הרב כהן: הוא קיבל כיתה עם רמה לימודית נמוכה, רק שהוא לא ידע על כך.

להיפך, הוא אפילו היה בטוח, שזו כיתת מחוננים.

כאשר הממוצע של המבחן הראשון היה נמוך, הוא לקח על עצמו "אחריות" והבין שזה לא "הם" אלא "הוא". מיד החליט "להשקיע" עוד בתלמידים.

ראשית ההשקעה שלו הייתה "אמונה" בהם וביכולותיהם. מערך האמונות שלו על הכיתה היה חיובי. הוא היה בטוח כי הם חייבים להצליח וכנראה "משהו" קרה. הוא לא ידע מה, אבל הוא היה בטוח כי הוא זה שצריך "לדרבן" אותם "ולהצית" את התלהבות הלימוד שלהם.

זה אכן עבד!!!

העבודה של הרב כהן הייתה משולבת: מהתפיסה שלו שהם חייבים ויש להם יכולת. הם מסוגלים להצליח ורק נדרש "ממנו" להוציא את הפוטנציאל החבוי בהם.

הבעיה שלהם הייתה "האמונה" האישית השלילית שלהם- שהם עם רמה לימודית נמוכה, לא מסוגלים, לא יוצלחים, ולכן הם כבר לא התאמצו.

ולכן "התיקון" והעבודה המשותפת הייתה "האמונה" הוא האמין בהם ודירבן אותם להצליח, והם הסכימו להאמין שהוא צודק ויש להם יכולת, כי הוא היה "חדור אמונה ביכולותיהם" ולכן התאמצו, עבדו קשה ואכן הגיעו להישגים.

מתכון מנצח

אנחנו חייבים להפנים את ההשוואה: ביקורת רבה, שיפוטיות יתר, מילים פוגעות, העלבות, סטיגמות וכדו' הם מתכון מנצח לילד עם הערכה עצמית נמוכה על כל המשתמע מכך.

ואילו- אמונה ביכולות, אהבה, פירגונים, מחמאות וכדו' הם מתכון מנצח לילד עם הערכה עצמית גבוהה על כל המשתמע מכך.

אז איך הילד ילמד להשתנות?

עכשיו בוודאי תשאלו את עצמכם: "אבל הילד עושה בעיות, טעויות, שגיאות וכו' אם לא נעיר לו על כך איך הוא ילמד משגיאותיו ויתקן את דרכיו?"

התשובה היא: אתם צודקים! כולנו עושים שגיאות, ושגיאות אפילו חשובות "מאד" להתפתחות נורמטיבית של הילד- כי מי שלא

נופל לעולם לא ידע לקום, אך בתנאי שהיחס שלנו לשגיאות של הילד הוא יחס "הוגן". יחס הוגן הוא בבחינת "עמו אנכי בצרה" אנחנו ביחד עם הילד נגד הבעיה, ולא ביחד עם הבעיה נגד הילד. הכל עניין של התייחסות. יחס ביקורתי לשגיאות, הוא יחס "כואב".

הפחד מכאב הוא אינסטינקט תת מודעי שלא נמצא בשלית האדם ולכן התנהגויות מסוימות או הימנעות מפעילות מוטורית או לימודית אצל ילדים, הם סוג של "הימנעות התת מודע" בגלל פחד שהילד חווה בעבר ההתנהגות מבלי שאיש מקצוע יבדוק לעומק.

אדרבה- התגובה שלנו לשגיאות הילד, תקבע מה יקרה עם הילד- האם כשהוא ייפול הוא ילמד לקום מהנפילה או שהוא ילמד שאין לו סיכוי להתמודד עם הכישלונות שהחיים מציבים לפתחו והוא יהיה ח"ו ילד מיואש שלא רוצה לחוות את החיים בכדי שלא לטעות.

לנו להפנים מסר חשוב ביותר בתוצאות של חינוך ביקורתי: ילד להורים ביקורתיים נוטה יותר להיות אנטי, לעשות דווקא, לא יהיה לו רצון לשתף פעולה, יתנהג באדישות, בחוסר ביטחון, יהיה לו פחד להתנסות עם דברים חדשים, פחד לעשות שגיאות ועוד.

כדי להבין מה ילדך מרגיש בעת ביקורת נסעה לדמיון שאתה נמצא במרכז אצטדיון חשון ועושה מעשה לא חיובי, לפתע כל הזדקרויים נדלקים, מופנים אליך ומאירים את השלילה שבך...

תכנות מחדש

בשביל "ליצור שינוי", צריך מעין "תכנות מחדש" של מערך האמונות שלנו על עצמנו, ממש כמו מחשב הזקוק ל"הפעלה מחדש".

נאמין בעצמנו ובילדינו ונבצע עבודה משפחתית להערכה עצמית גבוהה יותר, כי אני בע"ה בטוח שמגיע לכם!

לייעוץ טלפוני ללא תשלום/או לתיאום פגישה צור קשר בימים ג' - ד' מישעה 8-10 בערב

נייה: 073-727-0000 יידי: 0548-434-435

מייל: a0548434435@gmail.com

בדיחות הדעת

אתמול בלילה טיילתי ברחוב. פתאום בא אלי שוטר ואומר: "בוא איתי לתהנה". שאלתי: "למה, מה עשית?". "כלום", ענה השוטר, "פשיט אני מנחה ללכת לבד"...

זמנים נח תשע"ז

הפטרה: א, ת: ישעיה פרק נ"ד, א, נ-ה, ה - רני עקרה לא לדה. רני עקרה לא לדה. ס: ישעיה נד א-י - רני עקרה לא לדה.

י"ל ע"י מוסדות "חוט של חסד" רח' שמואל הנביא 10, ירושלים ת.ד. 57669. טל: 02-5812210 פקס: 02-5812252 להצטרפות לקבלה בדוא"ל ולתגובות כתבו לנו 5812210@gmail.com

Breslev.com

Advertisement for 'צעות יד ביד עם הרבנית ארוש חנוכה באומן' with phone number 02-5812210.

Advertisement for 'אם את בעלת עזות דקדושה מקומך איתנו!' with phone number 02-5308000.